

Folktingets extra session 3.9.2011/ Justitieminister Anna-Maja Henriksson

Bästa folktingsdelegater, Mina damer och herrar,

Det har gått knappt två och ett halvt år sen jag i Raseborg blev vald till ordförande för Svenska Finlands folkting. Det har varit två och ett halvt år av hårt jobb, av stora utmaningar för det svenska språket i Finland, av förvaltningsreformer där Folktinget, bland andra aktörer, i snålblåst verkat för att trygga en fungerande tvåspråkighet. Men det har också varit två och ett halvt år av betydande framgångar. Två och ett halvt år att minnas. Jag är oerhört glad över att jag fått möjlighet att vara Folktingsordförande, ett uppdrag som jag värdesätter högt och som jag trivts synnerligen bra med, ett uppdrag som jag tagit till mitt hjärta.

Jag skulle vilja ge er en liten tillbakablick på den här tiden som för mig varit intensiv, intressant och samtidigt lärorik o utmanande. En tid som är och kommer att vara en viktig grundsten i mitt nuvarande uppdrag som Finlands justitieminister.

2009 var året när turena kring regionförvaltningsreformen började ta allt märkligare drag – men vi skall återkomma till den.. Ekenäs-BB, nödcentralerna, nödmeddelanden på svenska i TV och radio, magistraterna och svenskspråkig räddningspersonal var några av de många frågor som varit aktuella under min tid som ordförande. Frågor av stor betydelse för den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Ibland har vi nått vårt mål, kanske till och med över förväntan – ibland, som i fallet med BB, gick det tyvärr inte lika bra.

Folktinget har också satsat på att vara en brobyggare till det finska Finland. Bland annat genom Svenska veckan, med över 200 programpunkter, på 10 orter runtom i landet. Tidningen Kimpassa som gavs ut som bilaga till Pirkka-lehti var ett nytt grepp i målet att berätta om finlandssvenskarna för majoritetsbefolkningen i landet. 2009 fyllde Folktinget jämna år, vilket firades med ett välbesökt 90-årsseminarium och mottagning på G18 här i Helsingfors. År 2010 deltog Folktinget med aktiviteter under en julvecka i Nyslott. I samband med operafestivalen ordnades en svensk vecka med evenemang, kurser och kulturinslag på svenska.

I samarbete med Svenska temagruppen inom landsbygdsutveckling informerade vi om intressebevakning på flertalet orter i såväl Nyland och Åboland som Österbotten. Utgångspunkten var att berätta om och diskutera vad som är viktigt i finlandssvensk intressebevakning och landsbygdsutveckling samt vad vi behöver tänka på när olika förvaltningsreformer genomförs. Och hur vi tillsammans i SvenskFinland kan samla våra krafter genom agera gemensamt i frågor som berör oss

Hur viktigt detta var aktualiserades i Karleby-frågan. Ni vet alla utgångspunkten i detta. Kommunminister Mari Kiviniemi ville föra Mellersta Österbotten och det tvåspråkiga Karleby norrut i regionförvaltningsreformen. Detta skulle för karlebybon ha inneburit ett samarbete med det enspråkigt finska Uleåborg istället för det tvåspråkiga Vasa. En politisk armbrytning av det mer långdragna och samtidigt svårare slaget inleddes.

Frågan engagerade nationellt, men den engagerade också mig personligen, och sällan har nord eller syd spelat så stor roll i finländsk politik. Det finns knappast någon finlandssvensk som inte nickar igenkännande, och lite bekymrat, när Karleby-frågan kommer på tal.

Utgångspunkterna i Karleby-frågan känner ni: statsministerpartiet Centern som ville förstärka sin maktposition genom att föra Karleby norrut, men deras argument var synnerligen svaga. Landskapsstyrelsen i Mellersta Österbotten röstade för en inriktning norrut med en skälvande liten marginal – och det visade sig vara Centerns viktigaste, och krasst sagt enda, argument för en orientering norrut.

Karleby stad ville söderut, liksom näringslivet och de flesta berörda statliga myndigheter. Argumenten var starka: historiska, kulturella, ekonomiska och funktionella band talade alla för en inriktning söderut. Det blev en kamp där Folktingets insats spelade en stor roll. Där Justitekansler satte ner foten. Det blev en kamp där grundlagen slutligen vann. En kamp som slutligen ledde till förnuftets seger över maktpolitiken.

Finlands grundlag visade sig vara det högsta rättesnöret den skall vara! Grundlagsutskottet tog ställning för att man vid förvaltningsreformer, då det finns flere alternativa lösningar, skall välja den lösning som bäst, jag upprepar, bäst, tryggar de grundläggande språkliga rättigheterna.

Bästa vänner, grundlagsutskottets linjedragning i Karleby-frågan har en prejudicerande effekt! Det betyder att man också i kommande reformer måste respektera den linjedragningen.

Jag kommer aldrig att glömma denna kamp. Jag kommer aldrig att glömma hur mycket arbete vi la ner, hur många stenar vi vände och hur hårt vi kämpade. Jag kommer inte heller att glömma det samarbete på många olika håll och över partigränserna som slutligen ledde till resultat. Och Det har självfallet haft en betydelse för sakens lyckliga utgång att Svenska Folkpartiet stöttade i den regering som avgjorde frågan. Ingen av oss ville egentligen att detta skulle bli en språkfråga. Det fanns så många andra argument som borde ha bitit länge före språket och före grundlagen blev den enda stöttepelare vi kunde luta oss mot.

Jag kan lugnt erkänna att jag hade mina stunder av tvivel. Att jag alla gånger inte var säker på att det skulle lyckas, men jag förlorade aldrig hoppet. Karleby-

frågan visar hur viktig det är att vi vågar stå upp för det vi tror på, för lösningar som på sikt tryggar människors rätt till service på finska och svenska i vardagen. En minoritet måste för att överleva alltid också våga bevaka sina egna intressen. Samtidigt är det naturligtvis så att det också behövs en bred förståelse av majoritetsbefolkningen. Det handlar om att trygga lika rättigheter åt alla – varken mer eller mindre. Det handlar om respekt och hänsyn.

Grundlagsutskottet stakade ut farleden, vi ska välja de lösningar som bäst tryggar de språkliga rättigheterna. Det skall vi också göra i den kommande kommunreformen och det skall vi göra när hälso- och sjukvården reformeras. Och vi ska påtala dessa behov i alla sammanhang. Språkkonsekvensutredningar skall göras automatiskt och i tid. Dessutom skall vi vara pro-aktiva och själva välja och påverka de lösningar vi vill ha. Det som vi tror fungerar bäst för oss. På så sätt kan vi se till att vi har en fungerande tvåspråkighet i detta land – helt i linje med vår grundlag och vårt nuvarande regeringsprogram.

Bästa vänner,

Det andra jag vill lyfta upp idag är Folktingets Handlingsprogram för ett Finland med två levande nationalspråk, som de flesta nu kallar Ahtisaarirapporten. Det var en stor sak för Folktinget att president Martti Ahtisaari åtog sig ordförandeskapet i styrgruppen, något som visade sig vara och fortfarande är ytterst värdefullt. Men då vi våren 2010 lanserade handlingsprogrammet, visste vi inte vad slutresultatet skulle bli. Men målsättningarna var höga. Med Ahtisaarirapporten ville vi påverka regeringsförhandlingarna och få med skrivningar i regeringsprogrammet som skulle garantera svenskans ställning som ett levande nationalspråk i Finland.

Tack vare ett långsiktigt, tvärpolitiskt agerande lyckades vi över förväntningarna. Att president Martti Ahtisaari fungerade som ordförande för gruppen var givetvis, som jag tidigare nämnde, ett stort plus. Han är värd ett stort tack för sin personliga insats!

Regeringsprogrammet slår fast att ”tvåspråkigheten i Finland är en rikedom och resurs” och regeringen lovar att utveckla de språkliga rättigheterna bl.a. genom att förverkliga de förslag som Ahtisaarigruppen lagt fram.

Den stora segern är att regeringen går in för att utarbeta en språkstrategi för att utveckla nationalspråken. Formuleringen lyder:

- ”Tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna utvecklas genom att man kommer att ta i bruk de förslag som lagts fram av Ahtisaaris arbetsgrupp. Under statsministerns ledning utarbetas det en långsiktig språkstrategi för att utveckla de två livskraftiga nationalspråken och utifrån detta konkretiseras åtgärder för regeringsperioden”.

Under regeringsperioden kommer att vi att få se fortsatta reformer av kommunstrukturen och det kommer att ske genomgripande reformer inom social- och hälsovården och specialistsjukvården. I samband med tidigare reformer, t.ex. nyss nämnda regionförvaltningsreform, gjordes misstaget att de språkliga aspekterna togs med i ett alltför sent skede.

Nu måste vi handla i rätt ordning och omedelbart sätta igång arbetet med språkstrategin, en strategi som ska utarbetas på ett så konkret sätt att den bland annat blir ett fungerande verktyg för de reformer som vi står inför. Vi behöver inte en papperstiger, en utredning i mängden som samlar damm i politikernas och stats- och kommunalanställdas bokhyllor. Nej, språkstrategin skall vara långsiktig, men också kunna svara till exempel på följande frågor:

Hur tryggar vi långsiktigt de bägge nationalspråkens ställning i vårt land? Och hur skall vi gå till väga i olika reformer för att i praktiken trygga tvåspråkigheten? Hur kommer den kommande kommunreformen att inverka på befolkningens tillgång till tjänster på modersmålet, svenska eller finska? Hur ska regeringen agera för att förverkliga en fungerande språkplanering på alla nivåer, i ministerier, kommuner och samkommuner? Hur tillgodoser vi behovet av människor, personal, med tillräckliga kunskaper i såväl svenska som finska på samhällets olika områden ?

Bästa folktingsdelegater, När Folktinget i mars i år samlades till sin session i Karleby, krävde jag som Folktingets ordförande att regeringen skulle ta sitt ansvar för landets två nationalspråk. I dag är min roll en annan. Nu är jag en del av en regering som i sitt program har lovat att utveckla landets två nationalspråk. Som justitieminister ansvarar jag dessutom för språklagstiftningen.

Därför kommer jag givetvis att jobba för att regeringen tar sitt utlovade ansvar och anslår de nödvändiga resurser som behövs för att arbetet med språkstrategin ska komma igång. De 100 000 euro som jag i budgeten för nästa år äskat för detta ändamål är absolut nödvändiga. I detta nu har finansministeriet inte tagit med de här pengarna, men jag kommer att göra mitt allra yttersta för att de kommer med!

Att statsministern bär det yttersta ansvaret för språkstrategin gör att den här regeringen förhoppningsvis kan rätta till de problem som finns i dag. Språkfrågorna har tidigare haft en tendens att falla mellan ministertaburettarna. Nu är det dags att åtgärda den saken.

Bästa vänner,

Det finns alla förutsättningar för att regeringen ska bedriva en god språkpolitik under de kommande fyra åren, men bästa Folkting – fortsatt att agera aktivt, ta initiativ och sätt press på de politiska beslutsfattarna så att vi i vårt handlande

lever upp till grundlagens och språklagens bestämmelser. Berätta, säg till, eller ryt om det behövs, om något inte fungerar som det skall. Att vi kan lyckas har vi visat inte minst i Karleby-frågan. Fortsätt så, för ni, Folktinget, är en mycket viktig aktör och beskyddare av det svenska i Finland – en aktör som visat exempel med Ahtisaarirapporten som fått effekter på detta lands absolut högsta politiska nivå. Var stolta över det!

Till sist vill jag tacka er för den här tiden. Jag vill tacka alla er Folktingsdelegater, styrelse och AU-medlemmar som gör Folktinget till vad det är, alla partier som kan lämna sin egna agendor för att arbeta för det gemensamma bästa och all personal – utan er vore Folktinget inte vad det är. Och jag vill också av hela mitt hjärta önska den nya ordföranden lycka till i uppdraget att lotsa Folktinget vidare, oberoende av vilka vindar som blåser! Jag önskar också den tillträdande folktingssekreteraren lycka till och vill samtidigt tacka den avgående folktingssekreteraren för ett ytterst fruktbart och angenämt samarbete..

Tack – och lycka till. Jag vet att ni lyckas!